

מראי מקומות- בבא קמא ל"ב

רק היכא דלא פשע, אבל אם פשע, שפיר חייב, דהא על פשיעה בהתעסקות אין לו רשות.

(ד) **איהו קעביד מעשה- כ' תוס',** דלענין חטאת ומלקות חייבת, דרחמנא אחשבי' להנאה מעשה. וע' בקהלות יעקב (קידושין מ', ט') שהביא רא' מכאן דעצם המעשה הוא מגוף העבירה, ולכן הי' צריך התורה להחשיבה להנאה למעשה, דאם הי' העבירה רק ההנאה, וכמ"כ האתוון דאורייתא (כ"ד), א"כ למה חייבת קרבן ומלקות [ואין לומר דגוה"כ הוא דמ"מ חייבת, דא"כ מה הי' ק' לתוס', למה הי' צריך לומר דהתורה מחשיב ההנאה למעשה, אע"כ כנ"ל].

(ה) **ותסברא, הא סיוע בעי, וכו'-** הק' הפני יהושע, הרי באמת זהו דבר פשוט דאם רבוצה בעטה במהלכת דחייבת, ומה חידש לנו ר"ל. ופי' דר"ל מייירי בציור דבעטה רבוצה במהלכת בשעה שהי' המהלכת דרסה על הרבוצה, וא"כ הו"א דכיון דבעטה בה כדי לאצולה נפשה, א"כ יהי' פטור, קמ"ל דכיון ששינתה מעיקרא, וגרמה להזיק נפשה, א"כ אינו יכול להציל נפשה ע"י הזיק בהמזיק (הדרסה עליה). וע"ז מייתי סיוע מהא דעמד בעל הקורה חייב, דאע"ג דבעל הקורה לא עביד שום מעשה ובעל החבית איהו דאזיק אנפשי', מ"מ בעל הקורה חייב כיון ששינה לעמוד. אולם העיר הפנ"י דהפוסקים לא הביאו דין זה דר"ל כלל, ומשמע דהבינו דאין שום חידוש בדבריו.

(ו) **טעמא דבעטה, הא הוזקה ממילא פטור, והא מתני' וכו'-** ע' בחשק שלמה שהביא מהר" יעקב באריט שהק', מהו קו' הגמ', הרי אם המהלכת הוזקה ממילא ע"י השור, א"כ הו"ל השור מזיק באופן בור. וא"כ, הרי דרשי' איש בור ולא שור בור, וא"כ איך יהי' חייב כלל אם הוזקה ממילא על השור. וכ' החש"ל דלכא' היינו צריכין להעמיד דהציור הוא דהבעלים הרביצוה בידים, וא"כ הם עשו הבור, ושפיר הוי איש בור. וע' בתוס' תלמיד ר"ת ור"א שג"כ העיר כן, וכ' דכאן לא שייך לומר איש בור ולא שור בור, שהרי בור של

(א) **וכן זה בא בנרו וזה בפשתנו-** לא ביאר הגמ' מהו החידוש בציור זה, וכ' התוס' יו"ט ב' פשטים. (א) דכיון דפשתן נשרף בקלות, והו"ל ברי הזיקא, א"כ י"ל דה"ל לבעל הנר ליזהר ביותר, ולעולם נחייבי', קמ"ל. (ב) על דרך זה, דכיון דהפשתן עלול לישרף א"כ על בעל הפשתן ליזהר טפי, וא"כ לא יהי' בעל הנר חייב כלל, קמ"ל.

(ב) **המזיק את אשתו בתשמיש המטה מהו-** ופשוט דשאלת הגמ' הוא בציור דאף דלא משנה (דאם הי' משנה ודאי יהי' חייב), אלא מ"מ לא הי' נזהר כראוי, וכדאי' בגמ' "איבעי לי' לעיוני", ובזה דנה הגמ' אם חייב או לא, וכ"כ המאירי דמייירי "בהזיק שהי' אפשר לו להשמר ממנו". עוד כ' המאירי דחייב בד' דברים. אולם ע' בנמוקי יוסף (טו: בדפיו) דכ' דלגבי ריפוי, חייב מדיני אישות לרפאותה, ובושת אין שייך בתשמיש [וצ"ע למה צריך לזה, הרי לכא' לא כיוון להזיקה, ובכה"ג ליכא בושת, ואולי חד מתריי נקט], לגבי שבת, מעשה ידיה דידי', ולגבי צער, לא ידע דמצערה, ולכן הו"ל כמתכוין לזרוק ב' זורק ד' (דפטור) [ונמצא דביסוד ס"ל כהמאירי דחייב בד' דברים, רק דאין שייך בהם תשלומין]. ולגבי מה הוא משלם לה, כ' הנ"י דמשלם לה תרי תילתי נזק, כדאי' בכתובות (סה:), וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות.

(ג) **המזיק את אשתו בתשמיש המטה מהו- ע' במחנה אפרים** (נוק"מ, ה') שהק' דהא הבעל עשה ברשות, והרי מבואר בכמה דוכתי דהעושה ברשות אינו חשיב אדם המזיק, ואינו חייב אא"כ פשע, וא"כ למה חייב כאן [וכנראה דהבין דכאן לא הי' פשיעה, ומ"מ חייב]. ותי' דמה דחייב כאן הוא משום דכיון שיש לו הנאה, א"כ הו"ל כנושא שכר [ולכא' כוונתו בזה, דא"כ אפי' אם הי' אונס כעין גניבה ואבידה, חייב כשומר שכר. אלא דלכא' מבואר מהראשונים הנ"ל דלא כדבריו, דכיון דס"ל דחייב בד' דברים, א"כ נראה (א) דנחשב אדם המזיק, (ב) דנחשב כפשיעה, דאף אדם המזיק אינו חייב בד' דברים אא"כ פשע]. וע"ע בקהלות יעקב (כ"ד) שהק' על המחנ"א, דהא אם הבעל נחשב כשומר, הרי א"כ הו"ל שמירה בבעלים, דהשומר פטור. אלא הוא ביאר דמה דאמרי' דמי שמתעסק ברשות ובמה שמוטל עליו ההתעסקות פטור מדין אדם המזיק, זהו

(ט) ומודה איסי בע"ש בין השמשות שהוא פטור, מפני שרץ ברשות- כ' הנמוקי יוסף (טו): בדפיו) דמה דנחשב רץ ברשות הוא משום דאמר' דלצרכי שבת הוא רץ, ואפי' אם אין ברור לן, אמר' דמסתמא רץ לצרכי שבת, דאזלי' בתר רוב. אבל אם ברור לנו דאינו הולך לצרכי שבת, אז חייב כמו בחול. אולם ע' בתוס' יו"ט שהביא מש"כ הרמב"ם דנחשב ברשות הוא רץ כדי שלא תכנס לשבת והוא אינו פנוי. וביאר התויו"ט דס"ל להרמב"ם דכל ריצה בע"ש לכבוד שבת הוא, כדי שיגמור כל צרכיו ויהי' פנוי לשבת.

(י) כדר' חנינא, דא"ר חנינא בואו ונצא לקראת כלה- יש לעי', מהו הראי' מזה דצריך לרוץ כדי שנאמר שהוא רץ ברשות. ות' הבן יהודע דכיון דלכאו' משמע מהגמ' כאן שהיו יוצאין לשדה כדי לקבל שבת (ולא היו עושין כן בבהכ"נ או בחצרותיהם), א"כ ממילא שמעי' דמצוה לרוץ, שכן ארז"ל דלעולם ירוץ לדבר מצוה, ומה דנקט מצוה זו, כדי להשיענו לפי דרכו שיש מצוה לרוץ לקבלת שבת [ולכאו' עדיין צ"ע, דהא אי"ז ראי' כלל להא דרץ בכל יום ע"ש ברשות הוא, ורק הוי ראי' דמצוה לרוץ בין השמשות, ואם רוצה להביא ראי' דמותר לרוץ לדבר מצוה, הרי אין מזה ראי' כלל, אלא הוי"ל להביא מהא דלעולם ירוץ לדבר מצוה, ואולי הביא הגמ' דוגמא זו להראות מה נקרא מצוה לענין ריצה, וא"כ יש לדון דה"ה לכל הכנות דשבת, וצ"ע]. וע"ע במרדכי (ל"ט) דרץ בין השמשות פטור מפני שהוא רץ ברשות, וכ' "ודוקא אותה מצוה דבין השמשות דאין לו שהות, אבל בשאר מצות... דיש לו פנאי, אם הזיק חייב". ולדבריו א"ש היטב הראי' מר' חנינא, דהרשות הוא דוקא משום מצוה זו דבין השמשות [אולם יש לעי' מהו לשאר מצות ערב שבת, כגון לקנות צרכי שבת, האם זהו ג"כ מותר לרוץ]. עוד כ' הרא"ש (י"א) דרץ ברשות למהר לטרוח ולהכין לכבוד שבת, וכ' בהגה"ה דמתוך כך יש ללמוד דלאו דוקא בין השמשות, אלא משעה שמתחילין לתקן צרכי שבת, לאפות ולבשל ולצלוח, הרי הוא ברשות, דהיינו מחצי היום ולמעלה שהתחיל היום להעריב. וע"ע בפיה"מ להרמב"ם דכ' דה"ה בערב יו"ט כן.

(יא) בואו ונצא לקראת כלה מלכתא- פי' המהרש"א, ע"פ הא דאי' במדרש דכנסת ישראל הוא בן זוג של שבת, ובשבת גופי' הרי היא כנשואה לישראל, ובפניא בע"ש הרי

בעל השור הוא, שלא שמר שורו כראוי והו"ל כמו אבנו סכיננו ומשאו, אבל היכא דאין הבהמה עצמה מזיקה, אלא מביאה תקלה אחרת וא' ניזוק בה, זהו דאמר' איש בור ולא שור בור.

(ז) לבעוטי בי לית לך רשותא- ק', הא ס"ל לרבא דכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור. וכ' הנמוקי יוסף (יא. בדפיו) דלא אמר' כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור אלא כששינוי זה של שני בא מחמת שינוי הראשון, אבל כשלא בא מחמת כך כי הכא, ששינוי ביעוטה של זו לא בא מחמת רביצה של זו, שהרי היתה יכולה לעבור ושלא לבעט בה, אז חייב. ומשמע מדבריו דמה דפטור היכא דדרסה עליו הוא משום דכל המשנה וכו'. והעיר הפני יהושע על מש"כ תוס' דטעם דפטור היכא דדרסה עליו הוא משום רגל ברה"ר, דהול"ל משום כל המשנה (וכמו שכ' באמת לענין אם בעטה בו) [וכפשוטו הביאור בתוס' הוא דאין צריך להא דכל המשנה לענין דריסה גרידא, דתיפוק לי' משום רגל ברה"ר]. ועוד העיר דזה אינו מתרץ לענין אם אדם דרסה עליו, וכ' דלגבי אדם יכולין לומר משום שאין דרכו של אדם להתבונן בדרכים.

(ח) והזיקו זה את זה שניהם פטורים- ע' בהגהות הב"ח שציינ' למש"כ רש"י לקמן (מח:), דהזיקו לאו דוקא, אלא מיירי בהזיקו, דאם הזיקו, הא חייב אפי' שלא במתכוין, שהרי אדם מועד לעולם, אע"כ בהזיקו הוא, ולא דק בלישני' (וכן אי' בתוס' כאן). אולם ע' בתוס' רי"ד שם, דתמה על רש"י מהא דתנן לעיל, דזה בא בקורתו וזה בחביתו, ואמר' דנשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור, שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך, ופטור משום שלא נתכוין להזיק. ואע"פ דאמר' דאדם מועד לעולם, ואף בשוגג ובאונס, היינו רק היכא שלא פשע בניזק בנפשי', אבל היכא דפשע ניזק בנפשי', אע"פ שהזיקו בידיים, כיון שלא הזיקו בכוונה, פטור. וע"ע בחי' הראב"ד שם מש"כ בזה (וע"ע בהגהות הגר"א כאן בשם הרמ"ה, ואולי זהו כוונת הראב"ד ג"כ).

בקידושין), אלא דהו"ל להקצות להביא רא"י מהא דהמשלח אינו חייב, ואם אין שליח לדבר עבירה למה אינו חייב. אלא דכ' דגם זה אינו רא"י, שהרי אין ב"ד חייבין על טעותן בדין גלות, ולא ביאר למה. וע' בפר"י שם שכ' דודאי ב"ד אינם גולים משום דהו"ל כהכוהן עשרה בני אדם, ולכן השליח ב"ד ודאי לא יהי' חייב, דלא עדיף ממשלחו ^{נא"כ}, כיון דאמרי' דחייב, ע"כ הוא משום דאין חשיב שלוחם, דאין שליח לדבר עבירה, כן נראה בכוננתו. **וע' בתלמיד** ר"ת דבאמת כ' דמה דב"ד פטורין הוא משום שאין שליח לדבר עבירה, וכמו הנחת הקצות.

(ט) **מאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא - פרש"י**, דהיינו פטור מגלות, לפי שאינו דומה ליער, כ"ש ארישא. ותמה הפני יהושע, מה שייך לשון מאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא, הרי מפורש בברייתא דפטור מגלות, ולמה צריך כ"ש לזה. גם תמה על הכ"ש, וכבר עמדו רש"י ותוס' בזה, וכ' דהכ"ש הוא דכ"ש שאינו דומה ליער. וגם תמה ע"ז, הא אדחי טעם זה לגמרי, וע"ש באריכות מש"כ ליישב הסוגיא.

הוא המצב של כניסה לחופה, והדרך הוא שהחתן יוצא לקראת הכלה, ונקראת מלכתא משום שהיא כלת המלך, וכל ישראל בני מלכים הם.

(יב) **וצריכא - הק' המנחת שלמה**, איך שייך לומר דס"ד שיהי' פטור בא' מציורים אלו, הרי אדם מועד לעולם, וא"כ אפי' באונס צריך להיות חייב (ובפרט להרמב"ן דאפי' באונס גמור חייב). וכ' דלפי מש"כ הרמב"ם דחייב בד' דברים בכה"ג, א"ש, דהחידוש הוא דאינו נחשב לאונס כלל, דהא רק פושע חייב בד' דברים. אולם העיר דלא הזכיר הגמ' דהזיק אדם דוקא, וא"כ ק' לומר דהחידוש הוא דחייב לשלם ד' דברים. עוד כ' דאולי כל מה דס"ל להרמב"ן דחייב באונס, זהו רק היכא דעושה המעשה בגופו, או זרק אבן מכוחו, אבל היכא דעוסק בחטיבת עצים, י"ל דאין המעשה נתייחס אליו בכלל אם הי' באונס, וא"כ שפיר אמרי' צריכותא, דבכל ציורים אלו נחשב לפושע.

(יג) **דלא שכיחי רבים - כ' המנחת שלמה** דאין להק' דהוי תחלתו בפשיעה כלפי בני רה"ר וסופו באונס, דמגברא לגברא לא אמרי' תחלתו בפשיעה וכו'.

(יד) **דטעה דיינא גופי' - ע' בקצות החושן (שמ"ח**, ד' ד"ה ורא"י) דרוצה להביא רא"י מסוגיין דאפי' היכא דהשליח בשוגג אמרי' אין שליח לדבר עבירה, דאם אמרי' דיש שליח לדבר עבירה, א"כ שליח ב"ד אמאי גולה, כיון דהשליח אינו יודע והב"ד הוא המשלחו. ואע"פ דגם המשלח אינו יודע, הרי הציור שכ' תוס' בקידושין (מב: ד"ה אמאי) דהיכא דהשליח שוגג לא אמרי' אשלד"ע, גם בכה"ג הוא, שהמשלח אינו יודע. וע' בפרי יצחק (חלק ב', סוף סי' ס"ו) שכ' לתרץ דשליח ב"ד אינו שליח של ב"ד להלקותו, אלא ב"ד פוסק הדין דחייב מלקות, ושוב דינא הוא על כל ישראל להלקותו, וכי עביד השליחות להלקותו, אי"ד ענין של שליחות בכלל, אלא דין עצמו עושה. וע"ע בנתיבות (שמ"ח, ד') שכ' ליישב דבאמת ל"ק אמאי השליח חייב, דהא כ' הש"ך דאף אם יש שליח לדבר עבירה, מ"מ גם השליח חייב (כדברי התוס' רי"ד